

"Сейфуллин оқулары– 14: Жастар, ғылым, инновациялар: цифрландыру - жаңа даму кезеңі » атты Республикалық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары = Материалы Республиканской научно-теоретической конференции «Сейфуллинские чтения – 14: Молодежь, наука, инновации: цифровизация - новый этап развития» -2018. - Т.І, Ч.1. - С. 145-146

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ МАҚТАРАЛ АУДАНЫ «АҚЖАН АГРО» ЖШС ЖЫЛЫЖАЙ КЕШЕНІ ЖАҒДАЙЫНДА ҚЫЗАНАҚ ӨНІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жумадулла Ж. Д.

«Қазақстан 2050» ұлттық стратегиясы және «Агробизнес 2020» бағдарламасына сәйкес, Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешенінің алдында жаңа технологиялар енгізу есебінде жылыжайларда өсірілетін экологиялық таза өнімдерді өндіру міндеті тұр. Республикамыздың жылыжай құрылыстарын қайта салу және жаңарту үшін инвестициялық субсидиялау бағдарламасы барысында өнеркәсіптік жылыжай ғимараттарының ауданын ұлғайту арқылы жалпы өнімін 36 мың тоннадан (2012ж.) 112мың тоннаға дейін (2020 ж.) жеткізу жоспарлануда [1].

Қазақстанда соңғы жылдары жылыжайлардың көлемі едәуір үлкейген. ҚР АШМ мәліметтері бойынша қазіргі таңда жылыжай көкөністерінің аумағы 576 га құрайды. Оның ішінде 230 га жоғары технологиялы жылыжайлар болып табылады. Қазіргі таңда жылыжай көкөністерінің жалпы өнімі 90 мың тоннаға жеткенімен, еліміздің ішкі қажеттілігін маусымаралық кезеңінде тек 67% қамтамасыз етеді. Мемлекет жылыжай шаруашылығының дамуына қажет қаржы бөлуде. Мысалы, «Агробизнес-2020» бағдарламасы бойынша жылыжай көкөніс өндірісінің аумағын 2014-2020 жж. аралығында 364-461 га дейін ұлғайту, ал фермерлер минералдық тыңайтқыштарды (НРК) алу 255,8 мың тоннадан (2014 ж.) 412,7 мың тоннаға (2020 ж.) дейінгі көлемде қаржыландырылатын болады [2].

Ауыл шаруашылығы азық-түлік өндіретін басты нысан, қалалық жерлерде де азық түлік өндірудің тиімді жолы жылыжай кешендерін салу. Зерттеулер бойынша жылыжай кешендерінде экологиялық тұрғыдан таза өнім алуға болады, соңғы үлгідегі жылыжайлардың шатырлары жылуды өзіне сіңіріп өзінде сақтайды, еріген қар жаңбыр суларын да пайдаланады. Бұл синергетикалық байланыс ресурстарды үнемдейді және жылыжайындағы жағдайды жақсартады.

Оңтүстік Қазақстан облысында көкөніс өнімдеріне деген күн сайынғы қажеттілігі көбейеді. Бұл ретте қалаға күн сайын көкөніс өнімі толық көлемде жеткізілмейді, бұл осы тауар бағасының өсуіне ықпал етеді. Қазіргі уақытта, осы жобамен қарқынды жұмыс жасап келе жатқан жылыжайлардың бірі «Ақжан Агро» жылыжай кешені. Жылыжай кешенінің жалпы аумағы 3

гектарды құрайды. Осы жерден жылына шамамен 650 тонна қияр мен 570 тонна қызанақ, 340 тонна орамжапырақ өндіріледі. Ол Мақтаралы ауданының көп жерлерін көкөніспен қамтамасыз етіп, маусымаралық кезеңдегі көкөніс тапшылығын болдырмауға септігін тигізеді, бірақ ол тым аз. Елімізде жабық алаңда маусымаралық кезеңде қызанақпен тұрғындарды қамтамасыз ету үшін қазіргі жылыжай егістігінің алаңы 615,2 га құрап отыр.

Зерттеудің мақсаты - бұл жүйенің орындылығын көрсету және қоршаған ортаға әсерін бүкіл өмірлік циклден, инфрақұрылымнан өмір аяғына дейін есептеу, бұл әсерді дәстүрлі өндірістің әсерімен салыстыру. Жүйенің нәтижелері 1,5 жыл ішінде қызанақпен 30,2 кг/м² болатындығын көрсетеді. Ғимаратпен синергия күзгі күздік дақылдарды жылумен қамтамасыз етпей, орташа температурасын ашық ауаға қарағанда 8 ° C жоғары ұстауға мүмкіндік береді. Бұдан басқа жаңбыр суын дақылдарды суаруға пайдаланылды, бұл суды 80-90% -ға дейін тұтынуды азайтты. Экологиялық бағалау i-RTG тыңайтқыштарды пайдалану есебінен инфрақұрылымға (жылыжай құрылымына, жаңбыр суын жинау жүйесіне және жабдықтарға) қарағанда әсерін тигізетіндігін көрсетті, бұл зерттелетін алты қайталым санатының төртеуіне әсер етудің 25% -ын құрайды. Инфрақұрылымға қатысты жылыжай шаруашылығының құрылымы және ғимараттың жауын-шашын жинау жүйесі қоршаған ортаға айтарлықтай әсер етеді (алты әсер ету санатының төртеуінде 30% -дан астам). Дәстүрлі жылыжаймен салыстыру i-RTG-ның қоршаған орта сипаттамалары жақсы екендігін көрсетеді, бұл алты қайталымға әсер ету категорияларының бесеуіне (мысалы, 0,5 кг-ға тең кг-ға дейін 1,7 кг-ға дейін) қызаруға 50-75% төмен әсер етеді. Негізінен орау мен тасымалдау талаптарына байланысты. Зерттеуден кейін инфрақұрылымдық материалдардың көлемін оңтайландыру және операцияны басқару болашақта i-RTG жобаларында экологиялық тиімділіктің одан да жоғары болуына әкелуі мүмкін деген қорытындыға келді[3].

Осыған орай мен өзімнің магистрлік жобамда қорғаулы жерде, яғни жылыжайда жоғары сапалы тыңайтқыштарды қолданып, өнімнің сапасын арттыру. . Тұтастай алғанда Қазақстан өзін көкөніспен қамтамасыз етеді. Бір ғана проблема ерте пісетін көкөніс болып табылады. Қорғаулы жерде, яғни жылыжайда өсірілетін көкөніс жетіспейді. Сондықтан да мемлекет қазіргі кезде жылыжайлар ұйымдастыруға ынталандырып отыр.

Әдебиеттер тізімі

1 «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. – 2012, 14-желтоқсан.

2 2010 жылғы 19 наурызда №958 Қазақстан Республикасы Президенті жарлығына сәйкес Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2010 - 2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

3 Journal of Cleaner Production Volume 177, 10 March 2018, Pages 326-337 Environmental assessment of an integrated rooftop greenhouse for food production incities. Sanjuan-Delmás, D. Email Author, Llorach-Massana, P., Nadal, A., Ercilla-Montserrat, M., Muñoz, P., Montero, J.I., Josa, A., Gabarrell, X., Rieradevall, J.

Ғылыми жетекші: Н.Ж.Жанбыршина, а.и.ғ.к., аға оқытушы